Hind 25 marka.

T. M. FRANZDORF

TEKI ALT...

NOVELLID-KATKED

1924
J. E. PAAP'I KIRJASTUS TARTUS

T. M. FRANZDORF
(T. KÜLA.)

TEKI ALT...

NOVELLID-KATKED

J. E. PAAP'I KIRJASTUS, TARTUS 1924 A.

Tallinna Eesti Kirjastus-Ühisuse trükikoda, Pikk tän. 2

Mu toake on tühi!...

I.

Jah, pean kirjutama!

Mitte sellepärast, et kirjanik olla, mitte sellepärast, et ridasi teha — ka mitte sellepärast, et sõnade valingut sünnitada — ei — sellepärast, et võimata on kauem selle teki all sirutada, aegutada, ringutada, kuhu on kogunud nii palju jääd, lund,- lobjakut, et hirm hinge püüab lämmatada: kui aga korraga tamm paisu eest katkeb ja kõik oma alla kinni matab...

Tasa tekki oma pealt ära heites, tasa tema alt, nagu vargsi välja pugedes, kartes, et keegi kuuleks, et keegi mind kinni hoiaks — hiilin välja...

Laual seisvad kirjutusabinõud: tindipott kandmiku sügavikus, tindipotikese kõrval sulevars — see sulepea, millega tema olla eila järgmised read mu lauale paberilehekese peale kirjutanud, kokku keeranud ja maha jätnud:

> „Kui sul inimese süda rinnus tuksub, siis tule kohe Koolukoopa suu juure ja palu oma patt andeks — — — muidu on kõik . . .

Kirjake on katkenud, — kas segas teda keegi, kas ei olnud tal pikemalt aega, ei leidnud sõnu, olid mõtted segi?...

Ja, mu sulepea oli siiski ilusti pandud tindipotikese kõrvale, pandud potikese kandmiku äärele, potile korgike, nii väike ja pooleldi katkine, peale . . .

Istmel oli riiegi kergelt ära silutud, kerge käega üle lükatud.

Tuba õõtsus endast, tema olekut.
Sambana seisin ma paigal...
Seisin!
Oo, õnnetust, et ma seisin ja mitte ei liikunud!
Puna-kuulina, pommina, oleks pidanud ma uksest välja lendama: seinad maha lööma ja teda kinni püüdma?...
Aga — ma seisin paigal . . .
Ma istusin koguni soojale istmikule maha ja vajutasin tuksuva pää kätesse . . .

II.

Kell lõi seinal kolm.
Päikene oli Naroova tagant üles tõusnud.
Tuba oli valge.
Ümbrus väga vaikne, ainult hiireke kuuldus köögis millegi kallal krõbistavat...
Tekk oli voodis ära käänat. Kortseldas kenas pauses ja oleks nagu oma alla kutsunud . . .
Padjalt tundus ta hingeõhu- ning ihuiha lõhna . . .
Ja — tuba oli tühi!
Tühi oli mu pesala, eluta, hääleta, mu ümbrus.
Kus ta oli?
„Koolukoopa suu juures, kirjake kinnitas seda."
Andeks pidin ma minema paluma seda pattu?...
Pattu?!
Mu pea vajus jällegi sügavale kätesse.
Pais mu hingetamme taga ähvardas läbi lüüa...
Jääpangad, lobjakas — nad tahtsid maha murda kõik takistused oma eluteelt — oma loomuliselt käigult...

III.

Ja päike vaatab kelmiliselt Kalevivabriku tagant.
Nii vaikne.
Nii pühalik.
Miks on hommik nii vaikne?
Oleks ometigi torm, oleks tuul — nii kui siis oli, kui ta mu rinnale end ära püüdis peita.
Kuidas kõikusid põlised puud me peade kohal!
Kuidas mühises ja mässas võimsas koses me jalge ees.

Kui väikesed tundsime me endid olevat siis.
Üksainus lüke, ainus tuulekeerd, tõuge... ja me oleksime all „Koolukoopas“!
„On sul hirm?“
„Ei ole!“
„On sul külm?“
„Ei ole!“
„On sul hea?“
Vastuse asemel vajus kuum musu mu huulile.
Ta kehake vabises kui leht haavapuus.
Ta surus end ikka enam ja enam mu külge.
Ta silmis säras ja hõõgus midagi.
Me olime kui üks olevus, lahutamatu.
Tuksus mu süda, siis hüppas temal ka.
Liikus mu pea — siis temal ka.
Värises mu käsi — siis temal kah!...

IV.

„Kui sul inimese süda rinnas tuksub, siis tule Koolukoopa suu juure...
Mis mõtles ta neid sõnu kirjutades?
Miks kahtles ta mu „inimese südame“ juures?
Olin, või olen ma siis — mitte inimene?!
Kas ei annud ma talle kõik?
Kas ei võtnud teda kui oma vastu..........
Oo meelt, oo mõtet, oo mälestust!
Pidin ma teda oma toast välja heitma, pidin talle ust näitama?!

„Siin ma olen! Siin ma seisan — siit otsin ma sind,“ olid ta katkestatud sõnad, kui ta, tuulse ja tormise, sügisese ilmaga mu toakesesse üles tuli, palumata tooli võttis, sinna peale maha istus, kübarakese peast lauale, mille äärel ma praegu „Teatajale“ juhtkirja kirjutamise lõpetasin, pani.

„Siin ma olen,“ kordas ta uuesti, ilma et teregi oleks öelnud, ilma et kättki oleks mulle vastu sirutanud.

Ta silmist välkusid sädemed, ta juukselokk oli kõrgemalt, kui enne pahema kulmu pealt üles kerkinud, väikene ja mulle nii väga meeldiv, vaevalt kahe ja poole millimeetriline valge jagavus oli samapoolse, vähema lokikesega segamini aetud.

„Siin ma olen," kordas ta veel ja laskis oma peakese oma lumivalgete käekeste peale lauale.

Ta pahemal käel olev armike, mis kui väike, oaiva suurune pesake iseäraliselt mulle silma torkas, sundis mind istmelt üles tõusma ja sinna musu vajutama, mis ma ikka olin teinud, kui seda kätt ja tema selja peal olevat oaiva taolist, nüüd maasikana vastu punavat, pesakest juhtusin nägema...

Ta tõmbas kärsitult käe ära.

„Noh, siin ma olen!" ütles ta veel ja sellest häälest kajas murtud heli läbi.

„Armas — ma näen ju, et sa siin oled — ma näen seda..." suutsin ma talle vastata. „Ma olen väga õnnelik, et siin oled!"

Võtsin uuesti ta käekese, tõstsin teda ennast tasakesi üles, suudlesin ja tõmbasin oma põlvele.

V.

„Kui sul inimese süda rinnus..."

Vabanedes omist kivistusist, surusin kübara pähe, ülikuue selga, kepi kätte ja „Koolukoopa" suu juure.

Kui oleks tuhat tonti, sada hunti mind taga ajanud — niivõrd kiire oli mu jooks...

Vastutulijad inimesed jäid sambana seisma ja kuuldus sõnu:

„Herra on hulluks läinud!"

Kaks last, ühe naise ja tüdruku jooksin ma Juhkentalis ümber, raudtee sillal pidin vahisõduri jõkke lükkama, kes julges mult ülekäigu luba küsida...

„Koolukoopa suusse!" oli mu ainumas mõte.

Ja kui pikk paistaks mulle nüüd see käik, tee...

Ei saa ega saa edasi, ei jõua ega jõua kohale........

Juba kuuldub kose kohin.

Veel mõned tiigrihüpped ja ma olen kohal.

„Koolu-koobas" — Koolu-koobas!..."

Tuksatas mul peas, vänserdas mu hinges.

Sinna, seal on tema!

Sinna, enne kui see hilja on! — — —

Jalad vabisesid, hing oli rinnust välja hüppamas, meelekohad tuikasid ja peksid mis hirmus.

Seal — seal „Koolu-koobas“ — tühi!
Maas muljunud rohi, eemal valge-punane kibuvitsaõite puhmik — nii koopa suu äärel, et üksainus kerge tuuleliigutus — puhmik oleks mühavas koses!...
Ei elavat hinge kuskil!
Kõik tühi, eluta, hirmus!

Kui hingeõhk ühineb.

I.

Kurnavast laua taga istuvast tööst surmani tüdinenud, heitsin ma voodi, pugesin sügavale teki alla ja jäin suure mõnususega magama; enne tundes selle õhtusöögi imelist maitset suus, keelel, kõhus.

Ei liikunud mu oim, ei tuksunud vist südagi — nii puupakuna, purustatuna tundsin end anduma ainsale unele.

Ja kuidas ta mind ei kütkestanud!

Nagu ilmatu suur kaljukotkas, kes omad määratumad mustad tiivad oli välja laotanud .kui tahaks maailma oma tiibe alla koondada — lasus ta mu üle.

Varjatuna, kaitsetuna, hoituna olin ma teki all.

Ei tea.

Aga — mis see on — mu pahempoolne külg lööb korraga soojemaks ja ikka soojemaks.

Olen end ahju või pliidi ette nihutanud, nagu tollivalitsuse külmas, keldrisarnases kontoris, kus kõik kobaras, üksteist eemale tõugates, külje, selja või kätegagi küdeva ahju lähedale püüdsime trügida.

Soojus ja ikka soojus suureneb.

Algaks nagu peast ja tungiks ikka alamale.

Tea, miks just peast?

Käivad sinna vast kõige keha orgaanid kokku, nagu meid igapäev tollivalitsuse kontorisse...

Nii mekkiv, kui õhtusöök mu suule, keelele, kõhule, niivõrd suurepärasem oli see soojusetunne teki all...

Oli aineldi tundmus, nagu oleks ma kusagil suures, lehkavas rooside ja tuhatkarvaliste lillede triiphoones, kus need õrnad õienupukesed mu meeli segi lüües mind uimastuse kuhasse surusid.

Ja soojus suurenes.

Üle keha oli teda tunda.

Imelik!

Tollivalitsuses läksime siis kõik küdeva ahju juurest eemale, kui näpud, külje, selja, ehk sääred olime sugupärast soojemaks saanud, siin aga ei mõelnudki ma soojuse ja lillelise lõhna armsuse aromaatahju eest eemalduda...

Ma liigutasingi juba omi liikmeid, kas sinna soojuse, armsuse aroomast küdeva ahju poole, või eemale, seda ma veel mitte aru ei saanud, olin ju niivõrd väsinud, tollivalitsuse külmast kontoritööst tüdinenud, et põrmugi ei märganud, mis mu ümber on, mis sünnib, ehk kus olen.

Üks oli aga selge: mul oli taevalik hea!

II.

„Mõh — oooh!“ kostunes kusagilt.

See ei olnud hääl, ei olnud ka hüüe, ei käsk, ega kutse.

Oli nagu üks häälitsus, selguseta, tasane, tume ja mõttetu.

Ühtlasi temaga kaasanes veel tuntavam soojus, palavama leilina lämbuma panev armsusetunne mu luist-liikmeist läbi.

Soe, pehme, villakerge, looklev ja ümbritsev side nagu hoidis mind ümber kaela, piha, selja, puusade, isegi jalgade, kinni.

Tundsin end nagu suures villavakas lamavat ja nagu õhumeres hõljuvat.

Miks ma ei häälitsenud?!

Miks ei küsinud: mis see on — kus ma olen?

Kui loom on ristikheina väljale sattunud — kas ta siis häält teeb? Eks ahmitse ta kõigest jõust oma kareda keelega pehmeid härjapea elbeid, ehk raputa vahetevahel omi kõrvu, liputa ja raputa sabaga ja ahmitse pugida pealegi ilmsüütut rohuvälja...

Aga — mina ei olnud ju mitte loom.

Mitte koguni ei härg, lehm, ega isegi vasikas mitte.

Seda ma ei olnud.

Ma olin ja olen inimene.

III.

„Oh, Issand Jumal!“

Mis see oli?

Kas ma olengi taevas, õnnede ja armsuste riigis, seal, kus kiitvad keerubimid, seal, kus laulvad seravimid oma võidulaulusid?

Vist ikka.

Ei või sealgi parem armsuse, õndsuse õhk tuntav olla, kui selle teki all!

Aga — kes kõneles?

Kes oli see, kes neid pühi nimesi ütles?

Aga öeldud sai — kuulsingi ma juba — olgugi, et ennem muud ei olnud, kui tundmus ja ainus õnnis, armas tundmus.

Hääl oli.

Kust ta tuli, selle üle polnud mul aega pead murda, ma pidin ju jälle külma tollivalitsusesse minema ja sellepärast ei raatsinud oma õndsuse teki alt mitte veel lahkuda.

Pehmus, soojus, aromaatline hingeõhk tõusis veel kõrgemale kraadile.

Ma oleksin nagu lennumasina peale tõstetud, veeretatud, lükatud, oleksin nagu mõnesugune liikuv klaapan lahti keeratud, oleks lennusõit nagu alganud — ikka kõrgemale, ikka kaugemale — — tundmuste, õndsuste riiki.

„Keelt — luba mulle oma keelt," oli kui ussisusinat kusagilt teki ääre alt, mu kõrva juurest, nii armsalt, sulavalt, paluvalt kuulda...

IV.

Ma võpatin üles.

Silmad nagu lõid iseenesest lahti.

Toas hämardus.

Mu külje küljes oli soe kehastus.

Vaatlin teda.

Ja imestuse hüüe kajas mu huulilt.

Mis ma hüüdsin, ei mäleta.

Aga — pea pea kõrval, tuttav kahe ja poole millimeetriline juukse avaus — roosa suukene, armas, otsekohene ninakene, silmakesed sulut, rinnakene ühelt poolt avat, — kust valge sukalõngakerana midagi vastu paistis — roosapunakas pealtpoolt.

Ma langesin joobult sinna peale.

Kehake vabises.

Ta silmad avanesid.
Oo, need merevee sügavsinised silmakesed!
Kuis olin ma vaimustatud nende särast, kuis joobnud nende kütkestavast võimest!
„Roosi — sina siin?!" tuli kahisev hääl mu kurgust.
Ta vaatas umbusklikult mulle otsa .
Kaua, kaua.

Minu armastus.

Ma armastan.
Kuid mitte nii, nagu poisikesed, plikakesed, kes raudteesillal koolist tulles, ehk sinna minnes, kokku saavad, silmi teevad ja kus poisiklopats ähvardades käed välja sirutab:
„Kui sa mu kaela ei lange, mulle musu ei anna — võtan ja viskan jõkke!"
Mitte nii.
Ka mitte nii, nagu Pimeaias jalutavad paarikesed, kes iga puud ja põõsast nii teraselt uurivad ja vahivad — kas seal mitte neile ruumi ei leiduks.
Mitte nii.
Ja ka ammugi mitte nii, nagu promenaadil jalutavad daamid, kelledel näol paksud lubjatuse mäed — kelledele vormlistes ja ka mittevormlistes riietes kavaleerid lähinevad — kaenlas vanade ajalehtedega täistopitud vasikanahast „mapeed", kaelad kui kaamelitel kõrgele õhku üles puhutud, daamidele lähinedes omi kõvi, pehmeid, shirmiga ja shirmita mütse kergitavad, kummardavad, silmi jõllitavad ja „moen" ütlevad...
Mitte nii.
Ei ka mitte nii, kui need paksud ja rasvanuumatud hanid ja hanide nuumajad, kes tühjades kohvimaja tubades toolidel istuvad, käsi ringutavad, võõbatud puna palgilt lakuvad ja ohkavad:
„Oh armastus, oh armastus!"
Mitte nii.
Mina armastan pühalikult.
Mu armu paleus — neid on korraga kaks — on olevus, mis kunagi kättesaamatu.

Ja kas võib veel suuremat, puhtamat, õrnemat armastust olla, kui see, mis kättesaamatu?...

Ja just nii.

Seal ta on: avab tasa, vaikselt ja vaevalt kuuldavalt ukse, libiseb ikka rõõmsate, elu enesest välja õhetavate palgedega mu töölaua poole, teeb peakesega väikese liigutuse, kusjuures ta palgele taevaline ilme asub, palekesed mõlemad augukesile tõmbuvad, suukese ümber kenad voldikesed valluvad, huulekesed — ah, need pehmed, roosapunakad huuled, kuidas ma neid ikka ei ihalda katta oma habemega ümbritsetud huultega... Ta sirutab mulle oma käekese, mille selja peal see suudlemisele kiskuv punakas auguke, täpike oleneb, mida ainult mina näen, mille pärast ainult vist mina armastuseihale imbnen; teeb veel oma leina mustkübaraga peaga liigutuse ja ütleb kui tavaliste hõbekuljuste kajana, oma maheda häälega:

„Tere hommikust, kallis!"

Ma ei suuda kuidagi moodi enam istuma jääda.

Kargan toolilt üles, haaran ta tuttava, ainult mulle nähtava, arusaadava, augukesega lumivalge käekese ja suudlen seda.

Ta punastab veel enam.

Vaatab toas ringi, istub vaevalt tooli äärele toetades, toolile — paneb käekesed ristamisi lauale ja jääb mu otsa vaatama.

Oo, vaade!

Kes suudaks seda ära kirjeldada?

Kellel oleks selleks osavust, jõudu, annet?

Küll on maailma kirjanikud, luuletajad jne. püüdnud ära kirjeldada oma armsamate kirgesid, nende silmavaateid — kuid mina olen selleks jõuetu. Kirjeldada minu Roosikese vaadet — tema silmade võimsära — siin võiksin kaotada mõistuse ära!

Ah, ma jätan selle parem tegemata, hoian teda ainult ise oma jaoks, ei usalda mitte teistele. . . . .

Ja seal.

Laman voodis.

Kraadiklaas näitab 39¼.

Avan silmad.

Ja vastu on mul teised silmad.

„Armas, on sul midagi tarvis: juua, keelt kasta, särki vahetada, ehk oled higistanud, arst käskis?"

Vastust ei ole.
Ma ei saa rääkida.
Pehme, väike, valge käeke käib üle mu valutava pea. Sealt rinde peale, käerandmesse...
Kui hea on tundmus!
Kui pehme siidirätikuga pühitakse üle mu ihu.
„Miks sa ei kõnele?“
„On sul halb?“
Ma käänan silmad eemale.
Ma ei suuda mitte nendesse silmadesse vaadata. Silmadesse, mis ööd kui päevad minu jaoks ülal on; mis sageli niisked — rahutud — täis ahastust ja kaebet.
„Ma vahetan kompresse kõhu peale — arst käskis iga kahe tunni tagant seda teha?“
Ma vaikin.
Seal tunnen, kuidas ta kerge keha mu rindele langeb — kuidas ta väikesed käed mu valutavat pead kahelt poolt kinni haaravad ja kuidas ta siidipehmed huulekesed ,nii noored ja õrnakesed — mu otsaesise peale suruvad...
Ta lahkub.
Tuleb aga jälle natukese aja pärast ja vahetab kompressi mu kõhu peal.
Nii arstib ta mind mitu päeva.
Ta ei küsi oma vaevast, ei hooli uneta öödest.
Ja ma paranen.
Istun juba voodis.
Nüüd käib ta kui lendes mu ümber.
Nüüd seadab ta siit padja nurki, teki servi, kompressi sidemeid...
Ja igal avituse juhusel naeratab ta nii meeldivalt, kaasakiskuvalt, et pean tahtmatalt ja läbi valude minagi naeratama.
„Vaata siin, siin on piimaga keedetud kompott — arst käskis seda soojalt süüa — nüüd söö ja pühiks oled sa terve, läheme isegi Toome peale!...“
Ja kerge, kui ööliblik, istub ta minu voodi ääre peale, liigutab taldreku peal kompottsuppi mu nina ees ja naeratab...
Miks peaks ta ometigi nii meeldivalt naeratama, miks mind enese poole kiskuma, kui ta teab, et ma juba

seda kannatada ei suuda — ma ei või, ei saa, ei tohi end mite tükkideks kiskuda...

„Tee aga suuke nüüd lahti ja võta kompotti!"

Ja nii söödab, nii joodab ta mind.

Ning ma paranen.

Ma saan isegi terveks ja selle tervekssaamise tänuks olen ma ilma enesele otsust andmata teda armastama hakanud.

Nii tõsiselt, kuumalt, tundvalt, et ma sageli talle ta kallistusi vastama pidin.

Kummale poole kaldub võit: kas sellele suurepärasele — või iseend ohverdavale — on teadmata; aga: ma armastan — tõsiselt, puhtalt, pühalt.

Su pildi ees ma palvetan.

I.

Külma hallikaveega igal hommikul oma silmi pestes, rätikuga kuivatades, astun ma oma töötuppa, jään seisma mu töölaua lähedal seinal rippuva näopildi ette, panen käed kokku ja palvetan.

Seda kommet oli juba mulle mu õnnis ema poisikese põlvest kätte õpetanud.

Ma pidin ikka Jeesukest paluma, sageli kõva häälega, et ta otsustada võiks, kas ma üleüldse ka midagi palun, või muidu käed ristis pean, silmarätiku nurka närin ja akna all seistes vahest õues sirtsuvaid varblasi vahin.

Komme on hea, on ilus, on armas.

Ma olen juba meheks sirgunud, olen sõdur, olen sõjas olnud — aga harva on ette tulnud, et ma ei ole hommikuti oma silmi külma veega pestes, mitte palvetanud.

Ja nüüd.

Nüüd on mul asja enam kui iial enne palvetada.

Kuidagi moodi ei saa mitte teises toas, ei köögis, ei saalis oma nägu ära kuivatada, ei paluda, kui ainult oma väikeses töötoakeses, laua lähedal seinal rippuva sinu päevapildi ees.

Kas ma igal hommikul Jeesukest palun, või sind, on teadmata.

Sageli tulevad sõnad:

„Anna mulle andeks mu võlad — anna andeks mulle mu ülekohut, mu karmust, mu valjust — mu mõttetuid ütelusi, mu piiritut meeletuska ja võib olla ka su vastu vaheldi liiga jämedust — anna andeks!"

Igapäev, igal hommikul on enamasti uute sõnadega palvet kuulda mu üle huulte libisevat.

Enamasti lõpeb palve ikka sügava ohkega, silmarätik saab õla peale heidetud, käed võtavad su pildikese kahelt poolt ja huuled puudutavad su palet, otsaesist, huuli.

Silmad lähevad selle juures niiskeks, rinnust kerkib veel kurvem, valusam ohke — ja huuled värisevad, kui aamen ütelda tahtes:

„Anna mulle andeks, mu Annake! Võid sa mulle veel andeks anda? Võid sa ära unustada seda roppust, seda valskust ja varjatud armastust, mis ma mitteõigeis värvides sulle ette kandsin — sulle, kes sa elu mitte ei tunnud — mina aga küll ja mitmekülgselt?"

Võid sa seda?

Ja sa oled mulle mu jumalaks.

Ei ükski teine kuju, pilt mu seinal pole nii kallis, nii kõrge, nüüd nii kättesaamatu, kui sinu pilt. Ei Õnnistegija ristisambas, ei Martin Luther oma piibliga, ei Prantsuse kuninganna oma meelitavate musudega sinu vastu. —

Palun, ma palvetan su pildi ees!

Palvetan, et kaoks su näolt see kurb kannataja ilme, vajuks varju madonnaline vari.

Kas kuuled sa mind?! —

II.

Raskelt surub ta end vastu raudseid silla käsipuid.

Pea on kätesse surut.

Üksisilmi viibib ta vaade laksuvaisse laintesse.

Mis mõtleb ta teha?

Mis sähvib praegu ta peakeses?

Ega ometigi...

Ei!

Nii kaugel ei ole ta veel mitte.

Olla ja elada — selleks on tal veel mõte.
Aga — miks ta siis end ei liiguta?
Mispärast tombuna nii seisab, ootab, vette vaatleb.
Mu hinge asub ahastus hirm!

Ärge tapke inimesi!

I.

„Aga, August, see ei ole mitte ilus, et sa ära sõidad! Kuhu mina siis jään?!"

„Sina, jää siia, ehk sõida maale!"

„Siia, ehk maale... Kuidas ma siin saan ära elatud? Minevkord, kui Tallinna läksid — pidid seal kõigest kaks nädalat olema, olid aga peale kahe kuu ja ma pidin siin nälgima..."

„Mis see minu asi on?"

„Sinu asi. Kelle siis? Olid ju sina, kes mind vanemate juurest maalt ära meelitas, naiseks lubasid võtta ja pulmad teha, nüüd aga, kui ma ju kolmat korda sinu naine olen suguidude avalduse poolest, kus ma enam mitte ei suuda, ei jõua ega jäksa seda ära kaotada, mis mu südame all liigub — nüüd, kus ma ükskord ka emaks saada tahan,, olgu mis on, ehk saagu mis saab — nüüd ajad sa mu oma juurest ära!..."

August vaikib.

Vaikis ka rääkija.

Viimane oli oma pea rätikusse surunud ja ta keha võbin tunnistas, et ta nuttis.

August oli istmelt üles tõusnud, käed sügavale püksitasku surunud ja käis toas edasi-tagasi.

Ta väikesed vurrud olid huulile vajunud, lohkus palged olid kahvatud, juuksed sassis.

Kavalalt luuravad hiiresilmad vahtisid kohast kohta, nagu otsiks midagi, mille peale peatama jääda.

„Ja nii teed sa edasi! Kus on Endla? Kus Martha? Kus Salme? Nad kõik on läinud; kaks esimest puhkavad Emajõe laintes — üks hingitseb Elvas oma pimeda ema juures ja nälgib sõna tõsises mõttes..."

„Kas rohkem ei olegi?" päritas August kihvtiselt.

„Võib olla, on neid rohkemgi — aga minu teadvusesse ei ole rohkem üles kerkinud. Miks tapate niimoodi inimesi — miks veate neid libedale ja jätate sinna surema?“

Vaikus.

Väikeses toakeses, kus peale voodi, kahe tooli, lauakese ja raamaturõdu muud midagi ei olnud, valitses hauavaikus.

Kõrval toas tiristas keegi kannelt.

Kilk kriiksus ahjul.

„Nii, nii, mu Almakene, ma ei või, ei saa muidu, kui pean minema. Mul on täiendavad eksamid ees, ma valmistan end professoritoolile ette, pean minema — kaua ei saa ma seal väljamaal mitte olema, vast 3—4 kuud, siis olen siin jälle tagasi ja teeme pulmad...“

„Issand Jumal, kolm, neli kuud — selle aja sees olen ma hauas, ehk kui mu tugev iseloom vastu peab — siis on mul poeg! August, ära mine mitte nüüd minust ära! Jää nüüd siia ja oota, kuidas asjaolud lähevad, siis, kui juba kõik möödas on, kui ma õnnelikult sellest operatsioonist pääsen — siis, mine siis — nii, mu armas, nii, mu kallis!“

Kõneleja oli üles tõusnud ja end oma emandliku olekuga Augusti kaela heitnud.

Ta nuttis ja vabises.

„Alma, istu!“ ütles August, naisterahvast kergelt oma kaelast vabastades ja voodi äärele istuma surudes.

„Ma ei või teisiti. Mul on väljamaa dokumendid joones, on isegi abirahad valitsuse poolt lubatud — kuidas saan ma nüüd kõik ära öelda! Ma pean minema, maksku, mis maksab!“ sõnas ta tükiaegse vaikimise järele.

„Sa ei või,“ venitas Alma. „Ütle parem: sa ei taha. Tahad lihtsalt minust lahti saada, et siis jälle mõnele teisele külge lüüa, mõnd teist välja imeda, nagu sitroni jne. Jah, see on meie saatus juba. Kõik su kirjad, kõik su kiikamised, vanded, tõotused olid ja on igavene luule! Sul ei ole kellegi vastu südant rinnus, sul on ainult oma idee ja see on: väljapressimise idee meilt, õnnetuilt naisterahvailt! Sa ei saagi sageldi teisiti — sul pole ju ainelist jõudu, ei varanduslist alust, ei mehelikkust, et midagi kindlamat ette võtta, ära teha — kui ainult ühe naisterahva kaelast teisi kukkuda, teda ära petta, libedale viia

ja maha jätta — nähes, et ta enam sulle ei kõlba, ta enam ei suuda oma vanemate juurest varastada ja sinu ülespidamiseks juure muretseda — siis, kui tal on veel teine küljes, nagu minul praegu ja nagu nendel kahel, kes külma Emajõe laintesse pidid minema — sest teist teed ju nendel ei olnud... Ka minul pole teist teed leida — ka mina pean sinna minema — sest kuhu ma sel moel lähen? Oma isa juure maale — oo ei — tema võtaks puu ja lööks mu maha kui kõlbmata looma!... August, August — miks teed sa nii? Miks tapad sa inimesi?!..."

Ja jälle langes Alma ägedatesse nutukrampidesse.

August võttis aga mütsi, lõi ukse enese järelt paukudes kinni ja kadus.

Tunni viie, kuue pärast koju tulles, oli ta tuba tühi.

II.

Sel ajal vankus aga tugeva keskkohaga naisterahvas, paksu villast rätikut pea ümber kandes, mööda Tähtvere mõisa parki edasi-tagasi.

Sageli jäi ta ühe kui teise puu juures peatama, vaatas ühe kui teise otsa, silitas käega ühe kui teise koort — nagu otsiks ta vahest linnupesi puu otsast, või valiks mõnda tugevamat oksa — — —

Korrati istus ta kivi peale . Surus oma pea kätesse ja nuttis, kaua, ägedalt...

„Kõik on kadunud! Möödas mu unistused, mu õhulossid, mu tulevikuplaanid!..."

Külm, varajane kevade tuuleõhk puhus vastu ta vaevalt kinnikaetud jalgu, sääri...

Pajulinnuke oksa peal nagu oleks teda trööstida tahtnud, ta laskis mõnda kurba viit kuulda ja lendas eemale, teist puud, teist paika otsima, et mitte näha, mitte kuulda selle inimese kaebamisi...

„Maga, pisi — maga," kuuldus ahastavale kõrvu teise linnukese lauluhelin.

„Jah, maga, pisi — maga," sosistas ta endamisi. „Saab magama see pisi tõesti, mis mu rinde all liigutab... Pisi ja suur, nad mõlemad... August, August — näeksid sa seda hingepiina, tunneksid sa seda, mis mu südame all liigutab... August — sa ei jätaks mind mitte maha! Aga

sina oled südameta, oled olevus, mis ainult teistelt enesele nõuab, kõik oma heaks, oma kasuks — aga teistele mitte midagi ei anna, mitte midagi osavõtlikku, peale piina ja vaeva..."

„Maga, pisi — maga," sirtsutas jällegi linnuke ahastaja pea kohal.

Ta oli akaatsiapõõsastikku, ühe reejalase jämeduse saarepuu juure tuigerdanud, end sinna põlvedele maha lasknud, kätega ümber puu kinni haaranud ja palus.

Kuuvalgus vaatas kahvatult põlvitaja peale. Ta kahvatu pale nagu oleks tahtnud ahastajat hoiatada.

„Tüdrik, tüdrik, too piits, too piits," kajas korraga maaspõlvitaja kõrvu.

„Jah — too piits, isa, too piits — — —".

Nutuhulin surus ta suu.

Ööpik aga laksutas edasi:

„Tüdrik, tüdrik — too piits, too piits, laks, laks — ööpik, ööpik!"

„Mis pean ma tegema? Kuhu pean ma minema?! Augusti juure — see sõitis vist ära gi. Isa juure külasse — see lööb mu maha. Linnas olla, laps käel mööda tänavaid armuandi paluma — seda mu enesearmastus ja häbi mu kooliõdede, sõprade, tuttavate juures, mitte ei luba..."

„Oh Jumal, Jumal — ole mulle patusele armuline!"

Ta tõusis põlvilt üles. Vaatis külma, tardunud pilguga enese ümber. Vaatis kaua Tartu linna poole ja ta silmile nõrgusid pisarad...

„Jumalaga, ilus Tartu linn, kus ma elutarkust sain, kus ma end temale usaldasin, ta ussisosinaid kuuldes, ta salalisi hiiresilmi uskudes; jumalaga, August; sulle andsin ma kõik, mis ühel elusseastunud tütarlapsel anda oli. Sina pidid mu paleus olema, nagu sa seda tõotasid — aga see kõik oli vale, oli luule. Sind kütkestab kunst, paelustab poees — sellele sa oled — kõik muu on sinu ees mäda... Isa, ära nuta, kui lehest loed, et su ainus, su armas — see Almakene on puuoksast Tähtvere mõisa pargist üles leitud — — — ema, sa näed, et ma nii olla ei või — sinuga saan ma varsti kokku!..."

Paluja oli uuesti põlvili langenud. Uuesti saarepuust kinni haaranud ja nutti, kui suur inimene Kolgata mäe peal.

Siis võttis ta midagi põuest.

Miski ussilist libises õhus.

Üks ots lendles üle alumise oksa, mis all oleva akaatsia tüve külge sai kinnitatud.

Teine, ja sellel oli silmus. — — — —

III.

„Vaat', paha teinud rebane,
Oi liirum, laarum, leier —
Sest teda hästi naerdakse,
Oi liirum, laarum, leier —
Joo, rebasepea — joo; joo rebasepea — joo!"

„Ah, kurat — Alma, kus sa oled? Kas sa mulle vastu ei tule, ust ei ava, kaela ei hakka!... Äh, on aga need kuradi jalad küll — ei taha enam sõna kuulda ja need trepid! Mis kuradi jaoks see majaperemees ka niisugused kõrged, kitsad, viildakad ja käänakad trepid on ehitanud..."

Ähkimine, puhkimine, vanne ja sajatus kajas üle terve maja ning selle ümbruse. Kõik teadsid siis, et tudengluuletaja tuleb; teadsid seda ta karusest häälest, ta „liirumi" laulust.

„Mis kurat see on siis; sa ei tulegi mulle vastu? No ei tule, pole tarviski," ja mürakaru puges oma kolkasse.

Ta sai õnnelikult tõesti viletsatest ja vaaruvatest treppidest üles, pööningukambrisse.

„Alma, kus sa... oled siis?" hüüdis ta lällitav hääl.

Vastust ei ühtki.

Ahjul kriiskas kilk, see alatine tudengi seltsiline, kes teda pahatihti isegi vihale ärritas, vahelt aga ka laulma ajas.

„Kriuksu, kriuksu," ütles ta sellele. „Küll ma ükskord su kaela murran! Ja jah, murran tõesti kohe. Paremat ei oska, ei „liirumi", ei „laarumi", muud kui „sirts ja särts", on see ka mõni laul?"

Mürtsudes lõi ta ukse kinni.

„Alma, Alma — tõin sulle biskviiti; armastad ikka, nagu hiir, neid nosida. Kus sa oled siis? Kas magad juba, oled peidus — voodi all, kapis; ma tean, sa armas-

tad ikka mind ninapidi vedada — et siis, leiu korral, seda lahedam mu sülle ronida, mind kallistada. — — —“

Ooh.

Ja laadungis olev August vajus nagiseva voodi peale. Ta kobas seal kätega, kui otsiks midagi — jäi aga peale mõne puristuse ja tulise kuradi rahulisemaks ning norskas.

Oli teise päeva lõuna, kui samane keerdtrepp nagises — üles tormas pisuke poisike, värvimütsike kuklas, „Postimees“ käes...

„August, kurat, August!“

Tulija seisis keset tuba, leht käes.

„Tõuse üles, tõbras — vaata, lehes on — lehes on Alma...“

Vastust ei ole.

Tulija kargas kullina lamava kallale.

„Tõuse üles, sinu Alma puuoksas!“ kähises väike värvimütsilane.

„Mõõh, ooh!“

„Kas saad aru, ära maga? Alma puuoksas — ära maga?!“

Ja uuesti kriimustas ta kui kull magavat Augusti.

„Alma on puuoksas, mis sa ometi magad!“

„Mõõh — ooh!“ oli vastus.

Kuid väike ei jätnud järele.

„Siga niisugune, petab, kurivaim, aga noori tüdrukuid, narrib ära ja saadab Emajõkke, Tähtvere mõisa puu otsa — ehk külasse. Sa kuradi koi, niisugune, kuluks õige munad maha võtta, ehk jääks siis taltsamaks — olen tohter — kohe teen esimese operatsiooni tema kallal...“

Ja uuesti ning hullemasti raputas ta Augusti, see aga ei saanud kaugemale, kui oma mõõh ja ooh...

„Ehk mis ma tema kallal siis jändan. Ajan veel purjus peaga teise Tähtvere parki — kukub seal politsei kaela — jäägu parem siia, kus ta on. Lehes on aga selge sõnaga lugeda:

„Täna hommikul teatas Tähtvere mõisa piimamees linna tulles, et ta on pargist, saarepuu oksast noore, kahvatanud, kõhuka naisterahva surnukeha leidnud, kellel kirjake pihus olnud, millega isalt andeks palub ja end Alma Kaseks nimetab. Tema armuke, kolmas ohver!..“

Ja kirjeldusele pliiatsiga märki juure tehes jättis ta lehe laua peale ja läks.

IV.

„Vabandust, preilike, kus ma teid olen näinud?"
„Ei tea."
„Olen, olen kas Vanemuises, Verneris või koolis?"
„Ei tea."
„Kas lubate mind siia istuda?"
„Olge heaks!"
„Nii siis, oleme ennem nähtud inimesed. Olete linnast või maalt?"
„Linnast!"
„Siis ehk tunnete mind?"
„Tunnen küll!"
„Tõesti?"
„Jah, tõesti, tunnen vast parem, kui mõni teine. Ja sellepärast jääge siia istuma, mina lähen eemale, et mitte põimuvatesse võrkudesse langeda ja hukka saada..."
Neiu tõusis ja läks.
„Ohoo! See on aga vurle — ei oleks uskuda võinud. Nii nägus, noor ja tunneb mind enam, kui ma ise. Kas see pole uudis! August, August — ole ettevaatlik. Sind hakkab juba seltskond eraldama..."
Ta tõusis üles ja läks katoliku kiriku varemete poole.
Vastu tulid paljud noored koolilapsed.
Neid ei pannud ta nüüd tähelegi.
„Võrku põimida!" nii see vurle turtsus. „Hm, ja kes siis ei koo? Kui mina ei koo, siis koob teine jälle. Aga et nad elust välja jooksevad — kas see minu süü on?"
„Vabandust, preilike — võin ma siia istuda?"
„Miks mitte!" oli kurb, allasurutud vastus.
„Mis preilid nii sügavasti mõtlevad?"
„Ei tea isegi."
„Olete linnast või maalt?"
„Linnast ikka, aga mitte Tartust."
„Tallinnast, Rakverest, Viljandist?"
„Tallinnast!"
„Käite siin koolis?"
„Käin."
„Kuidas teile Tartu meeldib?"

„Väga hästi. See Toome on väga nõiduv tore. Need mitmesugused mäekingukesed, puud, põõsad — varemed ja majad — on väga tore linn..."

„Peab ütlema, et eestlaste maal teist toredamat linna olemaski ei ole — väga mulle kah meeldiv..."

„Teie muidugi elate siin?"

„Jah! Kas te mind ei tunne?"

„Ei!"

„Ma olen kunstnik-poeet, kirjanik August Hallikas, üle eestlastemaa tuttaw."

„Teie oletegi? Vabandage mind, et ma ei teadnud; teie ise — mina arvasin teid hoopis teistsugusena..."

„Kuidas siis; missugusena?"

„Ei oska kõneleda — üheks niisuguseks suureks olevuseks, kes jalgsi maa peal ei käigi; kes kohe lendab, kes hõljub, kes pooljumalust on..."

August naeratas kelmikalt ja ta hiiresilmad lõid särama. Ta tundis, et see magus suutäis temale küps oli.

„Ja nüüd näete, et ma samasugune surelik, lihalik inimene olen ja noorte neiukestega sõbrutseda mõistan, kui teisedki kahejalgsed... Kas olete mu töid ka lugenud, olete nimelt uuemaid looминguid näinud?!..."

Ja August ulatas oma kõige uuemate teoste kogu õhetavasilmsele neiule.

„Siin ta on!"

„Seda pole ma veel mitte näinud; olen siit-sealt ajakirjadest teie töid lugenud, koguteost aga mitte."

„Mul on neid mitu juba ilmunud, kui neiud nii lahked oleksid ja mu korteri tuleksid, mis siit mitte väga kaugel ei ole, ma annaks teile sealt paar tükki veel lisaks, et minuga enam tuttavaks saaksite ja näeksite, kellega Tartus kokku võib puutuda.

Neiu vaikis.

Näis, et see ettepanek talle meeldis; kuid neitsiline argdus ja komme kõneles sellele vastu ja ta palgile ilmus purpuripuna.

„Olete ammugi Tartus?" käänas kaval hiirekütt jutulõnga teisale.

„Paar nädalat alles."

„Käite koolis?"

„Jah, astusin ülikooli."

„On vanemad Tallinnas mõned äripidajad, kui küsida julgen?“

„Jah. Meil on viis maja ja kaks kauplust.“

August pidi rõõmu pärast hõiskama.

Ta nihutas end kui tuliste süte peal edasi-tagasi ja ütles allasuruval, paluval häälel:

„Nii, nii!“

„Kuidas teie nimi on?“

„Klaara Kadakas.“

„Meeldiv nimi! Kena nimi ja kena olete teie tõesti. Nüüd aga, mu Klaarake, läheme mu korteri, ma annan teile lubatud raamatud ja selle kah — mul on väga vähe aega...“

Ta tõusis üles.

Ka neiu tegi sedasama.

Ja hiiresilmne kunstnik-poeet vedas jällegi uue ohvri oma endistele lisaks — oma tuttavasse pööningukambrisse — — —

Mu kinolint.

Kinolindina lasen ma kõik omad daamid silme eest mööda.

Pean seda ju tegema.

On mul selleks aega, on tungi, on iha.

Seal nad seisavad:

Nii iseseisev Roosike ikka kõige ees. Ei saa aru, miks teda nimelt Roosiks on hakatud hüüdma.

Ja roos on ta ka tõesti.

Nii lopsaka kasvuga, nii mahlalise välimuse, nii täiuseni ulatava kehaehitusega.

Kas mitte ei anna ilus nimi juba sündimise juures inimeselapsele eesõiguse ilusaks kasvada?

Mõtelge, kui me üht asja, elavat asja, oli ta inime, kass, koer, hobune, ehk või hiirgi — hakkame armsasti kõlavate nimedega kutsuma — siis see olevus, elukas, end kui austatud tunneb olevat, meile vastu naeratab — lahket, sõbralikku nägu teeb, end ilusaks, roosiks peabki — selleks kasvabki, saabki.

Ja nii ei nihuta miski vägi mu Roosikest tema tähtsalt seisukohalt.

Ta on roos ja jääbki selleks. Ta õitseb, kannab ehk ka viljagi — aga kellele — — —

Tema lähedal seisab vastand.

On olemas kurbnäoline Kati. Miks on teda nimelt Katiks kutsutud?

Kas ei ole nimi talle kurbmeelsuse pitseri otsa peale vajutanud — nagu Roosile igavese õitsevuse, nii temale jälle nagu oma ilu kinni katte — — —

Kati oma kurb-helesiniste silmakestega mõjub minu vaimu valdkonna peale sügava osavõtmisega.

Isegi ta hääle kõla toob minus midagi niisugust ette, mis Roosile vastandiks on.

Aga ta on tõsine, on asjaline, on kodune, põhjalik ja perekas.

Kõik ta ümber, ta toakeses, laual riiulil, voodis — on nii välja valitud, kütkestav, ligitõmbav — et Kati ja ta kodu ennem täna kui homme minu sinna tõmbaks...

Ja seal on Hella

Jumal tule appi, mis loom — inimene — või inimeselaps see ometigi on!

Kõik on talle hea. Ütlen: läheme Sörentsi — valmis. Ütlen: hakkame kraavi kaevama — küsib: kus labidad?

Ja ta nägu. Ta olek, kehaehitus on kui püssist lendav kuul igale poole valmis.

Ohjas peab ta pidama. Ei, köies — ka see on vähe — raudus — siis saab temast ehk asja.

Kas pole nimi teda selleks teinud?

Hella, ja ikka alati Hella. — — —

Ja riided, toakene, suured toad — need on kui hiinlasel: Kõik on segamini: tubakatoosid voodis, oma alusriided kummuti ja laudade peal — raamatud põrandal, ahjul, pliidi peal — kirjad pesukorvis — — —

Ja siis Martha.

See punapõskne plika ei saa muud teha, kui alati naerda.

On tal piim üle keenud, jälle naerab, on supp hapuks läinud, hiir leivasisu ära söönud ehk piimapotti ära uppunud — ikka ta naerab...

Tapled temaga, saad kurjaks, teed tõsise, ähvardava näo, võtad kepi, piitsa — tema vastab mulle ikka naeruga.

Üks igavene naeruvõru, muud mitte midagi.
Ja kui lõbus on temaga koos elada!
Kuidas kaovad pikad tunnid, päevad, nädalad, kuud.
Nii oleks mu kinolint väga pikk — kuid igav.
Ühte pean aga imestama: kellega nendest end „igaveseks ajaks, igavesti“ kokku siduda lasta?
Kõiki kokku võttes — ei tohiks nendest ükski puududa — aga kõik ei ole mitte nõus mulle tulema ja nii vangun ja vallun ma veel kaua, kaua mu mässaval elumerel — poissmehena! —

Kui iseloomud murduvad... *)

I.

Lõikaval naerulaginal tulid nad mulle Peetri turu nukal vastu. Neid oli kolm: mees luitunud frentshis, kurgu all kolme nööbikesega; kaks naisterahvast — teine teise käe otsas. Üks naisist kandis helepunast, villast jakki, mille taskusse oli surut rusikas olev käsi, teisel helbendas lahtiselt suur, villane rätik õlgul. Mehe käes oli poolitoobine pudel, mille kaelast ta oma pahema käega näis kramplikult kinni hoidvat — paremaga lõi aga vastu pudeli põhja ja lällutas:

„Täna täis kui sitikas: homme joome jälle!...“

Naised naersid kaasa ja teine kriiskas:

„Kui siis pea ei parane: ülehomme jälle!...“

Hoogu saades trallitusest, lasksid kõik kolm kooris:

„Kui siis pea ei parane — ülehomme — jälle!...“

Mees naisi vahel, kui Kristus kahe kurjategija vahel, laskis oma lõdva kaela otsas võnkuvat pead ühe kui teise naise poole ja lällutas — silmi kinni pigistades — mainit sõnu edasi.

„Näe, Karl, siin ma olen! Mis aitab sind su moraal, su kombeõpetus!... Mina olen elu — ma tahan elada!.. Mu soontes jookseb Joosepi, aga mitte Jüri veri! Maha kõik! Ära kõik — mis oli mul püha!... Elama peame — Juku, mul on veel raha, meie võime juua — Karl on rikas; temal on kõige parem talukoht terves vallas — ta on vallakirjutaja... Ta armastab mind... oo, Juku —

---

*) Ennem avaldatud.

kuidas ta mind armastab — nii õrnalt, nii hellalt — suudleb mul käsi, kaela, kõrvu, rindu — kui ma käsiks — ka mu jalavarbaidki... Aga — mis see tähendab? Kas see on elu — kas on see õige mühav, mässav, määratsev elu — mida ma otsin?... Ei ole mitte!... Juku, sinuga on elu! Sina mõistad mind!... Lähme!...„

Punasejakiline kiskus Jukut käisest.

„Mii, miisa nüüd plämad siin? Kee, keese sa oled?.. Mehe naine?!... Mina sinuga mitte, ei, ei tule!... Valakirjutaja, ütled sa?... Vallakirjutaja, ei, mina ei tule... ei tule — mine, mine minust!...“

Ja frentshis olev isik lükkab tõesti punajakilise oma käe otsast eemale.

„Ah, mis! Ei ole siin vallakirjutajat, ei ole tema naist! Siin on Juuli ja Maali — siin on raha ja juua! Juku, lähme!...“

Mees jõllis mõlema otsa nähtava kahtlusega. Ta ei taipanud, kus oli ehk mis tuli. Vaheldamisi oli nagu poolest suunurgast tulevat õõ, õõ, õõ — öö, öö, öö kuulda olnud. Kiis vajus ta punajakilise poole, kaotades enese tasakaalu ja surudes teda vastu aiaplanke, kusjuures jorutas:

„Ja mina mõtlesin, et mul on ikka ausate neiudega tegemist, nüüd leian end aga keset autuid naisi!... Vallakirjutaaja, oi, see on ju suur mees — suurem kui mina ja tema naine. Kes on siin tema naine?!... Ütelge mulle, ehk muidu teen kõrvad tuliseks?!... Kes on, kes on vallakirjutaja naine?!...“

II.

„Isa, mul on kõht tühi!... Isa, kus ema on?... Kas ta ikka nii kaua Narvas käib — kas ta ütskord ju koju ei tule?...“ päris väike, 3—4-aastane, valgelokiliste juustega poisikene, raputades laua taga istuvat vallakirjutajat püksitest.

Kirjutaja heitis viltu vaate väikese poole ja ei vastanud sõnagi; ehk mis pidigi ta vastama: oli ju kõik oma tarkuse tagavara selle väikesele nii mitmele korrale välja puistanud.

„Isa, kas ema ka Narvast saia toob?... Miks ta oma talvekübara ka kaasa võttis: üks pani pähe ja teine kardonkaga?... Kas Narvas nii külm on?..."

Kirjutaja pani sule käest ja tõstis väikese põlvele.

„Oh sa mu valulaps! Just kui tema suust maha kukkunud: need huuled, need põsed, need silmad ja ninagi — ja juuks — ah, need juuksed!...„

Sügavasti ohates vajutas ta väikest oma tugevasti tuksuvale rinnale.

„Isa, kes on suust maha kukkunud? Kelle suust?..."

Tormiliselt suudles kirjutaja väikese põski, otsaesist, kaela, õlgu.

Vargsi pühkis ta oma palgele veerevat pisarat.

„Mul on nii igav; ei ole midagi siin teha — sa alati küürutad oma töölaua taga, ei pane mind tähelegi — — linnas on nii hea, on nii palju sõpru, lõbus olla siin ja seal..."

Nii oli ta Juuli targutanud mitte ühele, vaid kümnele korrale.

Ja nii oli ta lubanud pahatihti sõita oma noorele, linnast võetud ilusale Juulile linna sõita, et seal lõbusam olla. Ja Juuli oli omi sõpru sealt eest leidnud — oli leidnud niisuguseid, kellede poole ja peale ta ennem oli põlastusega vaadanud — kuid Käo Maali — sellest ta enam lahti ei saanud! Maalil oli suur korter: kaks tuba, üks köök. Ta elas laialt ja tõmbas kui noodaga noori kui vanu mehi oma hõlma.

Seda kõik oli kirjutaja Paju teada saanud; oli välja sõrmitsenud, oma Juulile seda ka ette visanud — kuid Juuli — tema nii pühendatud Juuli naeris nüüd talle näkku:

„Istu oma lauataga ja kasvata omale küüra selga — mina olen aga noor ja nõuan elu, nõuan lõbu!..."

Ja ta nõudis.

Rohkem aasta maitses seda nädalate, kuude kaupa. Kui üsna räbalasti läks tuli isegi Paju juure tagasi — algas nagu poleks midagit olnud jälle oma tööle, keetma, küpsetama.

Paju ei öelnud talle millalgi halba.

Nii venisid päevad, kuud, aastad.

III.

„Kuhu kurat need naised nüüd jäänud? Kus on Juuli, kus Maali?!... Tuba tühi; ukski lahti...

Nööpe kurgu all kandev isand ajas end voodi servale istukille.

Ta vaatas uudistades enese ümber.

„Hm, ilus tuba! Ilus voodi kah, vedrutabki veel!... Aga kus kurat need ... siis on? ... Mis ma üksi siin teen?... Kas sellepärast viissada neile andsin, et võiks lonks viina ja pudel õlut juua?!..."

Mees vaikis.

Ta oleks nagu kõrval toas tasast juttu kuulnud.

Jah, seal kõneldi.

Aga mis?

„Sina Juuli pead tema juure minema; kuule juba voodi nagiseb, tõuseb ülesse ja leiab tühja voodi!...

„Eh, mina ei lähe — ma olen kolmat nädalat juba haige... ei või... on valus!...

„Nablevat! Mis valus?... Mis ei või?!... Hambad kokku ja anna!... Las neid kuradid siis rohitseda kroonu rohtudega — ärgu ajagu meid taga!...

Maali oli üles tõusnud, käed puusa pannud ja sundis Juulit voodi minema.

„Mu Jumal — ma ei või, ei jäksa; olen mitu päeva söömata!... Oh Jumal, Jumal — mis on minust saanud?!... Oh Karl, Karl — kui sa teaksid kus ja mis on su inglist, su mesimagus Juulist saanud?!...

Ta vajus põlvili pliidi kõrvale. Tõstis käed üles ja palvetas:

„Maali, Maali — vabasta mind seekord — ära sunni mind mitte — ole hea inimene — mine temaga, sina ju võid, sa oled ju nii tugev, nii rammus, nii rasvane — peasta mind seekord?!...

Rasked pisarid veeresid õnnetu põskilt alla; silmad keerlesid abiotsides ühe asja pealt teise peale köögis ümber.

„Mu Karl, mu Juku — elage hästi — ärge vanduge, needke oma õnnetut... oma armast...

Tume mütsakas ja kõik jäi vakka.

Kus on ta nüüd?

I.

Oli üpris armas sügisilm.

Vihm, mis järeljätmatalt igapäev sadas, oli tukastama jäänud.

Päikene nagu meelitas välja, aida, metsa.

— Me peaksime seda kasutama, mu armas, ütles Elli, pannes oma pehmet käekest mu kaela ümber, seades oma roosahuuli suudluseks valmis.

— Peaksime küll. Aga kudas?

— Lähme jalutama!

— Kuhu?

— Noh, kui mitte mõjale, siis Pimeaeda, Suthofi parki, Siiversi — ükskõik, kus aga oleks roheline, päike, linnud...

— Sinu soovid on mulle käskudeks, — ütlesin ja hakkasin riide panema.

II.

Ta keksis kui linaväsitrik mu ümber.

Ühte kui teist aitas ümber panna.

Tema keda ma kohtasin Metropoli vaate pilttulede all — tema kes paluvalt vaatas mulle otsa, kes sosinal, kui hingeõhinal, kas iseenesele, või mulle häälitses:

—Nii olla ei või! Ma pean otsusele saama. Tema, või mina: kahte ei tohi olla!...

Tummana vaatlesin ma seda väikest kogu, neid, kui öö, musti sõstrasilmi.

Ta hõõtsutas oma kerget keha ühe jala pealt teise peale.

— Kas preilid minuga kõnelesid? küsisin.

— Kui omaks võtate, siis küll — kui ei võta — siis mitte...

Jahmatasin. Kudas aru saada: kas teda otsekohe omaks võtta, ehk jälle tema sõnu?!

— Võtan omaks!“ vastasin.

Ta ulatas oma käe ja läksime.

III.

Pimeaed sädeles päikesest.

Istusime pinkelle ja lasksime vaateid, kui ka muin-

suse mõtteid keerelda neil mägedel, orgel, puhmastikkel — mis ehtisid muru.

Meil kummagil puudusid sõnad.

Eemalt tuli salkkond ohvitseere.

Üks, kandes kannuksid, tõstis käe ja tervitas.

— On sulle tuttav? küsisin.

— Oo jaa — oli nagu — aga mis siis?... Kogeldas Elli ja kahvatas, punastas, värises.

— Vist mõni endine armu-osaline?...

— Kudas neid nüüd kutsuda?...

Ta vaatas vargsi mu otsa. Ta piilus oma nõidusliste silmakestega talle järele ja enne kui ma sain midagi öelda, oli ta pingilt üles tõusnud ja — läinud. . . . .

Pidin talle järele jooksma, kisendama, nutma, kuid jäin kohale.

Õiepuhmastikus lendas sügismesilane. Ta oli hiljaks jäänud: õied olid mahlast ära kuivanud.

Sell ööl.

Terwe linnarahvas oli jalul. Noored naerdes ja nalja'tades, wanad tõsisemate nägudega, toetades keppide naale.

Kirikutornidest kellad — need aina paukusid, saates kumisevaid helisid üle linna laiali.

„Kelle eest emake Anneke täna ka palvetad?" küsib üks kepile toetaja eideke teiselt.

„Kelle muu kui ikka oma Gusti eest — ta viit aastat kadunud..."

„Ja mina oma Jaani eest, kes varises kaevikus, kaitstes me linna..."

„Tere Lonni!"

„Tere Sassa!"

„No Kristus on ülestõusnud!"

„On küll!"

„Ega nii mitte?"

„Kuida siis?"

„Vaat' nii!" Ja noormees tõmbas bulvaaril neiukese kaenla, ning suudles teda kirgliselt.

„Kaalu, kuhu sa lähed?"
„Kiriku, isa-ema läksid juba eel."
„Mina lähen ka. Aga kas sa muna said ka?"
„Sain ikka, ilusa kirju muna, tähedki peal!"
„Kas sa mulle muna ei annagi?"
„Aga sina mulle?"
„Annan ikka..."
„Kas nüüd kohe või?"
„Jah! Kannata, ma otsin taskust."
Ja väike punapõskne Manni tõi taskust punase Lihawõte muna walgele.
„Aga suudlus, muisu? Ega muidu mune ei wahetatakse, kui ka muisu ei saa...
Ja noorukeste huulekesed puutusid kokku.

Paemurrus, viimases väikeses majakeses kiilus vaevalt tuluke.

Tuba oli külm, vaikne.

„Juku, Juku — kus sa ometegi oled — mul on külm — on janu, anna mulle vett — keele kasteks!"

Kuid peale seinal tiksuva kella polnud toas mingit eluavaldavat liikvel.

„Mu Jumal, Jumal — võta mu hingeke vastu — enam ma elada ei suuda — Juku, Juku — kus sa ometi oled, too vett... vett..."

Kuuldus sängis õlgede sahinat. Keegi nagu oleks seal end teisele küljele pööranud — siis jäi kõik vakka...

Ma hullupenina...

Ma hullupenina hulgun ja laon
Su maja een, kus viivid sa seen —
Siis tiireldi-taareldi ära sealt kaon
Mul silmad sageli seisavad veen.

Kas oli see hommik, koidiku een
Ehk õhtu hilja, päevan, või öön —
Ma naelutult pigemi üksi sel teen
Mis möödub su maja, kus viivid sa seen.

Kuis õnnen hüpleb süda mu seen
Kui avaneb uks ja paljastet jalg
Tõus' üle läve — ja punetav palg
Seal trepin vaatleb — koidiku een.

Ma piilun, tasa, hingata toht'
Vast kaod maija — hull on see oht
Mis rinda tõmbab kokku kui toht
Kui tule käen keerleb kui roht.

Sa vaatled ,otsid — käe silmele tõst
Mu poole võsasse — aga ei näe —
Päik' pimestab silme raske on õhk
Mis sädeldab vastu silme ja ust.

Kuis tahaks kargleda kallale sull
Sind tõmmata sülle, üsna kui hull
Sind suudelda, suruda, pureda nii
Et hääbuks mu käten — lõpmatusni.

Sul suruda hambaid palgi ja liha
Kas olgu seal veri, vesi või mahl —
Mą pureks, imeks, et enese iha
Tuld kustutaks rindus, mis lõkkele lõi.